

Komisja Krajowa
80-855 Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24
tel. 58/ 308-4480, fax. /58 308-4219
sekprez@solidarnosc.org.pl

L.dz. PZS/78069/1249/2018

Gdańsk, dn. 20.09.2018 r.

Sz.P.

Elżbieta Bojanowska

Podsekretarz Stanu

Ministerstwo Rodziny, Pracy

i Polityki Społecznej

Działając z upoważnienia Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” przedstawiam opinię do projektu „Sprawozdania z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 31 grudnia 2017 r.

Od wielu lat problem przemocy w naszym kraju funkcjonuje w przestrzeni publicznej, jako zjawisko nie tylko negatywne, ale dość powszechne. Być może właśnie dlatego walka z tym problemem nie jest łatwa. Bo z jednej strony istnieje przyzwolenie społeczne na takie zachowania (przynajmniej w niektórych społecznościach), z drugiej zaś w najlepszym razie „życzliwa” obojętność i to zarówno dla sprawców, jak i ofiar przemocy.

Natomiast sama analiza zjawiska przemocy była w naszym kraju traktowana dość wybiórczo i niekonsekwentnie. Pomimo podejmowanych działań w tym kierunku takich jak opracowanie i wdrażanie *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie* właściwie nadal trudno ocenić jego rezultaty. Powodem takiej sytuacji może być fakt, że kolejne opracowania przygotowywane przez MRPiPS oprócz ogólnej charakterystyki nawiązującej do tematu przemocy, niewiele mają ze sobą wspólnego. Kolejny raz NSZZ „Solidarność” zwraca uwagę, że brak możliwości porównania ze sobą kolejnych dokumentów obniża ich wartość oraz ogranicza możliwości monitorowania samego zjawiska przemocy. Znacząco ogranicza to również wprowadzanie skutecznych rozwiązań w tym zakresie.

Jako pozytywny czynnik w wykrywaniu i diagnozowaniu zjawiska przemocy należy uznać zwiększenie zaangażowania przedstawicieli oświaty i służby zdrowia przy wykorzystaniu procedury „Niebieskiej Karty”. To z pewnością stanowi wsparcie dla pracowników socjalnych, na których dotychczas spoczywała największa odpowiedzialność i oczekiwania społeczne.

Zwiększenie infrastruktury pomocowej dla ofiar przemocy w 2017 r. niewątpliwie poprawia skuteczność i jakość świadczonej pomocy, gdyż świadczona pomoc udzielana jest bezpłatnie na terenie całego kraju. W 2017r. powstało 66 punktów konsultacyjnych, dodatkowo 1 ośrodek wsparcia i 22 ośrodki interwencji kryzysowej. To stanowi pomoc nie tylko dla samych ofiar przemocy, ale ułatwia niesienie pomocy tym, którzy jej udzielają.

Równie ważne są także działania kierowane do samych sprawców przemocy w formie programów psychologiczno-terapeutycznych. Badania statystyczne dowodzą, że działania te charakteryzuje duża efektywność, gdyż poprawiają one funkcjonowanie samych sprawców poprzez zwiększenie samokontroli, a więc zmianę zachowania i postaw wobec innych osób. W zasadzie działania te polegają na przywracaniu ich do społeczeństwa.

Uwagi szczegółowe:

1. Profilaktyka i edukacja społeczna

1.1 Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Wprawdzie w 2017 r. na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zostało przeprowadzone badanie przez firmę badawczo-doradczą „EU – CONSULT” Sp. z o. o. z siedzibą w Gdańsku pn. „Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy”, to jednak nie jest ono rzetelnym opisem skali i skutków zjawiska przemocy w rodzinie, które należałoby przeprowadzać systematycznie co roku, na co zwracał uwagę Związek w roku poprzednim.

1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie

Z danych statystycznych z realizacji Programu za rok 2017 r. wynika, że w Polsce opracowano łącznie 822 (838 w 2016 r.) lokalne diagnozy, w tym 683 (708 w 2016 r.) gminnych i 132 (124 w 2016 r.) powiatowych diagnoz zjawiska przemocy w rodzinie. W 2017 r. opracowano również 7 (6 w 2016 r.) diagnoz w samorządach województw. Zważywszy na istnienie w Polsce 16 województw, 380 powiatów i 2478 gmin, należy uznać, że ilość przeprowadzonych diagnoz jest niewystarczająca i znacząco zmniejszyła się w stosunku do roku 2014, 2015 i 2016.

1.2 Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej

NSZZ Solidarność z niepokojem przyjmuje informację, iż w 2017 przeprowadzono tylko 1 ogólnokrajową kampanię społeczną, jak również fakt, że Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. nie przeprowadził żadnych ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Z raportu wynika także, że nie istnieje współpraca między MEN, MS i KRRiT, co powoduje, że istotne instytucje państwowe pozostają wyłączone z tego typu kampanii społecznych – ze szkodą dla obywateli.

Pozytywne jest to, iż Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania wystąpił do Prezesa GUS i poinformował o konieczności podjęcia działań w zakresie gromadzenia i analizy danych statystycznych dotyczących przypadków wszystkich form przemocy domowej i przemocy wobec kobiet, wspierania badań dotyczących wszystkich form przemocy, przekazywania grupie GREVIO (Grupa Ekspertów przy Radzie Europy ds. Działania przeciwko Przemocy Domowej i Przemocy wobec Kobiet) informacji o ww. danych w celu wspierania współpracy międzynarodowej oraz umożliwienia analizy porównawczej na szczeblu międzynarodowym. Z odpowiedzi prezesa GUS wynika jednak, że GUS nie prowadzi własnych badań z zakresu przemocy domowej i przemocy wobec kobiet i że dane dotyczące przestępstw GUS pozyskuje z zewnętrznych systemów informacyjnych m.in. z Policji oraz MSWiA – które nie są pełne i nie odzwierciedlają skali zjawiska przemocy. Dlatego należałoby umożliwić GUS podjęcie takich badań i przeznaczyć na ten cel odpowiednie środki.

Istotna jest uwaga prezesa GUS, który stwierdził, że obecnie przyjęta w polskim ustawodawstwie definicja przemocy w rodzinie nie obejmuje swoim zakresem przemocy ekonomicznej oraz relacji osób, które już nie pozostają w stałym związku lub małżeństwie i nie mieszkają razem, a mimo to nadal dochodzi pomiędzy nimi do aktów przemocy. Dlatego też Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powinno jak najszybciej dokonać zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, włączając przemoc ekonomiczną w zakres nowej definicji przemocy w rodzinie (w celu dostosowania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Rzecznik Praw Obywatelskich nie raz podnosił potrzebę rozszerzenia definicji przemocy w rodzinie, którą posługuje się ustawa w taki sposób, aby swoim zakresem obejmowała przemoc ekonomiczną), a Minister Sprawiedliwości powinien jak najszybciej

przeprowadzić zmiany legislacyjnych w części szczególnej Kodeksu karnego mających na celu zaostrzenie odpowiedzialności za przestępstwa popełnione na tle seksualnym.

Wątpliwości, co do rzetelności, budzą przytoczone w raporcie dane: „Działania w zakresie prowadzenia ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych prowadziły również samorządy województwa, powiaty i gminy.

Łącznie przeprowadzono 911 kampanii społecznych, w tym 10 samorządowych, 143 powiatowych i 758 gminnych.” Są one bowiem powtórzeniem danych przedstawionych w raporcie z 2016 r.

1.4.1. Opracowanie programów osłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami.

Ministerstwo Edukacji Narodowej w 2017 r. realizowało program „Bezpieczna+” w celu poprawy bezpieczeństwa uczniów, który na poziomie wojewódzkim uwzględniał lokalne uwarunkowania oraz indywidualną diagnozę potrzeb danej społeczności i regionu. Ponadto, w ramach zadania dotyczącego opracowania i realizacji programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie w szczególności wobec dzieci, upowszechniało program pt. „Szkola dla Rodziców i Wychowawców, którego celem było wspieranie i podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, opiekunów i nauczycieli. Z kolei, program „Razem bezpieczniej” realizowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na lata 2007-2015 zawierał 7 obszarów bezpieczeństwa, w tym również teoretycznie „przemoc w rodzinie”. Według MSWiA, celem uniknięcia powielania się działań poszczególnych ministerstw nowa edycja programu „Razem bezpieczniej” (na lata 2016 i 2017) nie zawierała, co do zasady „obszaru przemocy w rodzinie”, zawierała jednak cel główny, określony jako *wspieranie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych*. Zdaniem NSZZ „Solidarność” powyższe programy nie są realizacją Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Jak wynika ze Sprawozdania, programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w 2017 r. realizowane były w 2327 gminach, 313 powiatach i 16 województwach. Co oznacza, że wiele gmin i powiatów nadal nie realizuje ustawowego obowiązku opracowania i realizacji takiego programu.

W Sprawozdaniu nie ma informacji o przyczynach takiego stanu rzeczy czy o działaniach mających na celu doprowadzenie do zrealizowania tego obowiązku przez wszystkie gminy i powiaty w Polsce, o czym pisał Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniu skierowanym do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (pismo z dnia 7 grudnia 2016 r.).

2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Mimo, że w ramach poszerzenia oferty placówek udzielających pomocy w 2017 r. powstało 66 punktów konsultacyjnych (59 w 2016 r.), 1 ośrodek wsparcia (2 w 2016 r.) oraz 22 ośrodków interwencji kryzysowej (24 w 2016 r. oraz 13 innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (16 w 2016 r.), to niepokój budzi fakt, że liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia spada (w 2017 r. ubyło 2), a domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży pozostaje od kilku lat taka sama.

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)

Warto podkreślić, że program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest programem ukierunkowanym na zmianę postaw i zachowań osób w nim uczestniczących, mający na celu zaprzestanie stosowania przemocy wobec członków rodziny, zmniejszenie ryzyka stosowania przemocy w przyszłości, a także nabycie umiejętności współżycia w rodzinie. Według Rzecznika Praw Obywatelskich przydatność tych programów wobec sprawców przemocy wskazują wyniki badań. Negatywnie więc należy ocenić spadek edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz liczby orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych z 1006 w 2016 r. do 797 w roku 2017, liczby skierowań do uczestnictwa w w/w programach, liczby osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno edukacyjnych, jak i liczba osób, które ukończyły te programy.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich koniecznym wydaje się dokonanie systemowej analizy dostępu na terenie kraju do placówek realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz wykonywania przez samorządy zadań w zakresie opracowania i realizacji programów.

4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Niepokojące jest stałe od 2013 roku, zmniejszenie się liczby przeprowadzonych szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, co zauważa także MRPiPS, jednak nie poddaje się tej sytuacji diagnozie, a co za tym idzie brak jest propozycji rozwiązań przeciwdziałających temu trendowi.

Z poważaniem

Członek Prezydium Komisji Krajowej
NSZZ "Solidarność"

Henryk Nakonieczny